

А.М. Ващенко

ЗМІСТ І РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими теоретичними чи практичними завданнями зумовлена перспективним завданням, яке започатковане Державною програмою реформування та розвитку Збройних Сил України. Йдеться про поступовий перехід до професійної армії, а це висуває більш високі вимоги до особового складу. Велику увагу приділено системі військової освіти, яка має забезпечити Збройні сили держави висококваліфікованими військовими професіоналами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Цілеспрямованою проблемою професійної мобільності представників різних професій досліджується у працях М. Дмитрієвої, Є. Іванченко, В. Кабалиної, Н. Лукашевича, А. Реана, М. Шабанової та ін. Однак, проблема формування саме професійної мобільності офіцерів Збройних Сил України, з урахуванням особливостей педагогічного процесу, професійної мобільності як невід'ємної складової характеристики офіцерів Збройних Сил України, недостатньо виступала предметом наукових досліджень.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується дана стаття, полягає в розробці та впровадженні нової педагогічної технології формування професійної мобільності офіцерів Збройних Сил України.

Формування цілей статті (постановка завдання): викласти зміст і довести результати експериментальної перевірки педагогічної технології формування професійної мобільності офіцерів Збройних Сил України у процесі навчання у ВВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Питання професійної мобільності офіцерів ЗСУ набуло ще більшої актуальності, коли 2004 року було прийнято Стратегічний оборонний бюлетень України (Біла книга України) на період до 2015 року, в котрому визначено: реалізуючи свій зовнішньополітичний курс на зміцнення миру та стабільності відповідно до проголошених національних інтересів, норм міжнародного права, Україна прагне адаптувати свої Збройні Сили, інші військові формування держави до основних пріоритетів забезпечення національної безпеки України [1].

Як відомо, *технологія* (від грец. - мистецтво, майстерність, уміння та логіка) – сукупність методів, допоміжних пристроїв обробки, виготовлення, зміни стану, властивостей, матеріалу, що здійснюються у процесі виробництва продукції [2]. Поняття технології відображає спрямованість прикладних досліджень (у тому числі й педагогічних) на радикальне вдосконалення діяльності людини, підвищення її результативності, інструментальності, технічної оснащеності.

Питанням вивчення, впровадження та застосування у навчальному процесі інформаційних, модульних і педагогічних технологій присвятили свої наукові праці такі вчені: І.М. Богданова, М.І. Жалдак, М.Д. Касьяненко, Б.Т. Лихачов, Т.С. Назарова, Н.В. Панченко, О.М. Пехота, О.І. Пометун, С.О. Симонович, С.А. Смирнов, С.О. Сисоєва, М. Чошанов та ін.

І.М. Богданова визначає, що обґрунтування технології характеризується основними трьома ознаками:

– розподіл процесу на внутрішні взаємопов'язані етапи, фази, операції. При цьому бажано забезпечити

оптимальну або близьку до оптимальної динаміку розвитку процесу, а також визначити раціональні межі вимог до персоналу, який буде діяти за цією технологією;

– координоване й оптимальне виконання дій, спрямованих на досягнення конкретного результату;

– однозначність виконання включених у технологію процедур і операцій, що є обов'язковою й вирішальною умовою досягнення результатів, адекватних поставленим цілям [3].

Технологія навчання має на меті, по-перше, підвищення ефективності процесу навчання за рахунок планування, програмування професійної діяльності, забезпечення максимальної організованості для досягнення необхідного результату; відтворення процесу навчання і його результатів на основі блочної побудови; перенесення акценту в навчанні з викладання на цілеспрямоване учіння, тобто на визначення структури і змісту навчально-пізнавальної діяльності; структуралізацію змісту навчання, який обумовлює його гнучкість, тобто можливість оновлення відповідно до соціального замовлення суспільства [4]; по-друге, підґрунтям технології є ідеї модульно-розвивального процесу. Тобто, означена технологія базується на єдності принципів системного квантування, проблемності та модульності, що включають: цільову установку й провідні принципи технології; спеціальні способи проектування змісту навчання; систему завдань та вправ; конструювання навчальних модулів і дидактичних матеріалів; рейтингову систему контролю й оцінки навчальних досягнень [5].

Теоретичний аналіз праць вищезначених вчених став підґрунтям для побудови педагогічної технології формування професійної мобільності офіцерів Збройних Сил України у процесі навчання у ВВНЗ, яку наочно наведено на рис. 1.

Зміст педагогічної технології формування професійної мобільності офіцерів Збройних Сил України у процесі навчання у ВВНЗ обумовлений елементами компонентів (соціальний, індивідуальний, військово-професійний) професійної мобільності офіцерів ЗСУ та педагогічними умовами, що забезпечують успішність процесу формування зазначеної мобільності. Під час реалізації нова технологія відображає уявлення цього процесу з точки зору технологічного підходу, що характеризується зворотним зв'язком, поточним контролем, корекцією та рекомендаціями.

Педагогічна технологія формування професійної мобільності складається з трьох модулів:

- *перший змістовий модуль* – характеризується вміннями курсантів (слухачів) діяти за аналогією, відомими зразками, алгоритмами (моделями) і передбачає вирішення навчальних завдань у межах заданого або первісно знайденого способу дії. Головною метою цього блоку є залучення курсантів (слухачів) до пізнавальної діяльності для усвідомлення службово-професійних завдань майбутньої діяльності;

- *другий змістовий модуль* – семінари з розв'язанням змодельованих ситуацій. Мета блоку полягає у стикі проблемної ситуації, хоч який би характер вона не мала, та її предметним аналізом: з'ясування причини, що створили цю ситуацію, визначення її характеру і спроби знайти найпридатніший спосіб досягнення цих цілей. Результатом такого аналізу саме і є прийняття рішення та постановка завдання, яке слід вирішити в умовах певної ситуації;

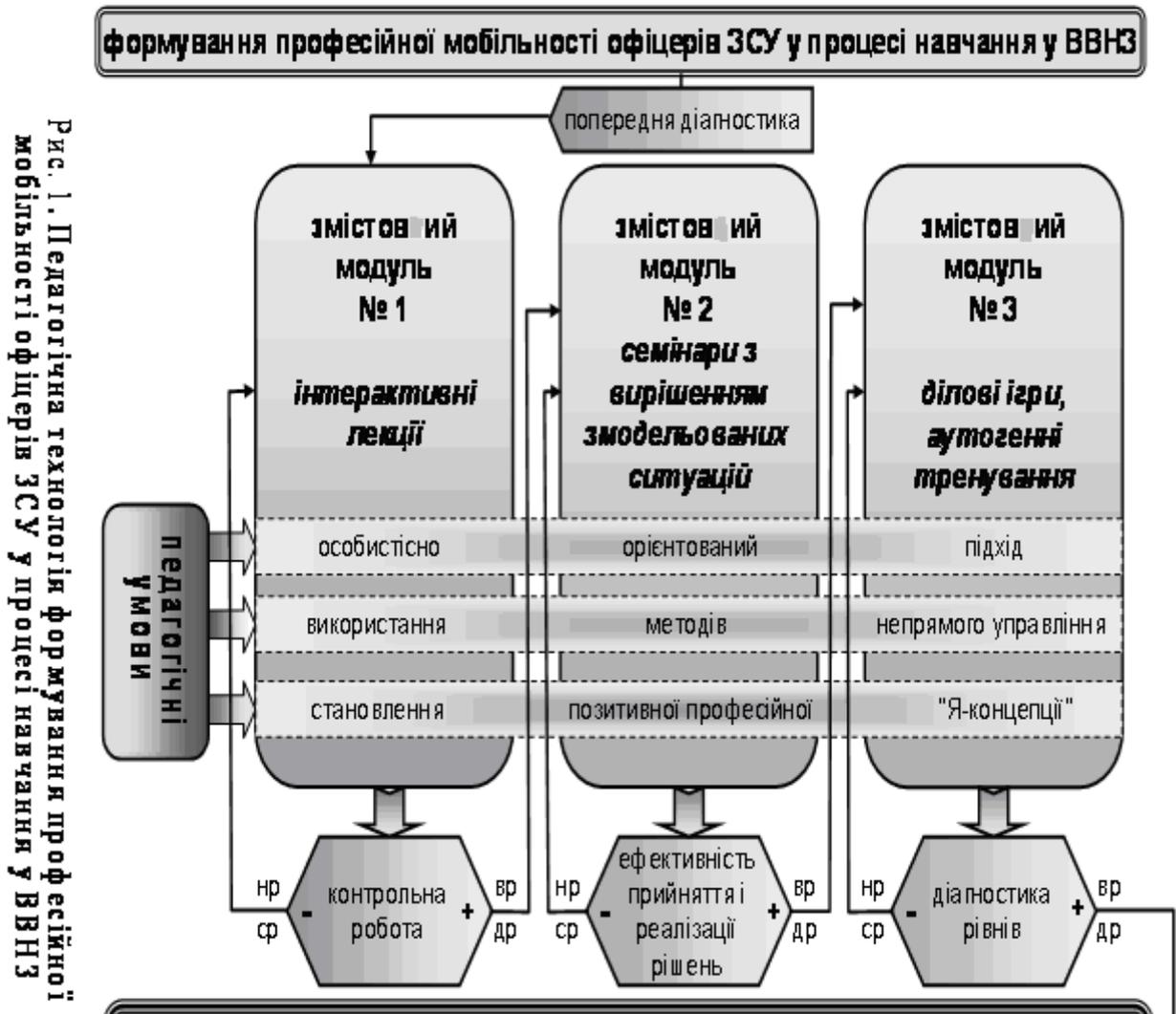
- третій змістовий модуль – ділові ігри, аутогенні тренування.

Докладніше функціонування означеної технології відбувається наступним чином: у процесі формування професійної мобільності офіцерів ЗСУ в курсантів (слухачів) ВВНЗ, здійснюється особистісно орієнтований підхід, використовуються методи непрямого управління та відбувається сприяння становленню позитивної професійної „Я-концепції”. Таким чином, практична реалізація всіх зазначених педагогічних умов формування професійної мобільності активізує самостійну пізнавальну активність майбутніх офіцерів під час навчання, що здійснюється при обов'язковому забезпеченні взаємодії і взаємовпливу таких складових навчального процесу у вищому військовому навчальному закладі, як-от: вивчення циклів наукових дисциплін (суспільно-політичних, загальноосвітніх, психолого-педагогічних, спеціальних); підвищення загальноосвітнього і культурного рівня майбутнього офіцера завдяки самоосвітній діяльності; практики; формування первинного досвіду управління і організації самостійної

пізнавальної діяльності курсантів (слухачів), а також введення у навчальний процес спецкурсу “Основи формування професійної мобільності офіцерів Збройних сил України”.

Побудовану педагогічну технологію формування професійної мобільності офіцерів ЗСУ у процесі навчання у ВВНЗ ми реалізували серед курсантів (слухачів) експериментальних груп у ході викладання названого спецкурсу в межах курсу “Основи військового управління”. У курсантів контрольних груп заняття проводилися за традиційно-лекційною формою навчання, спецкурс не викладався.

Результати роботи з формування професійної мобільності офіцерів ЗСУ, а також висновки щодо її засад і створення педагогічних умов відповідно позначилися й на продуктивності такої роботи. Вже перші результати проведеної нами експериментальної роботи (дані анкетування й тестування серед курсантів і викладачів) дали змогу констатувати усвідомлення педагогічною громадськістю значущості проблеми створення педагогічних умов щодо формування означеної мобільності у курсантів (слухачів).

Після цього ми визначили, чи суттєво впливає експериментальна робота на формування означеної мобільності з урахуванням педагогічних умов щодо прагнення оволодіти професійною діяльністю, та рівень ставлення до майбутньої службово-професійної

діяльності. Ми провели порівняльний аналіз розподілу відносної кількості курсантів за рівнями у контрольних та експериментальних групах на констатувальному і прикінцевому етапах формування мобільності офіцерів ЗСУ у курсантів за фахом (див. табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка рівнів сформованості професійної мобільності офіцерів ЗСУ у курсантів ЗВФ

Рівні мобільності	Низький	Середній	Достатній	Високий
-------------------	---------	----------	-----------	---------

Групи респондентів	абс	%	абс	%	абс	%	абс	%
ЕГ на констатувальному етапі	56	57	34	35	7	7	1	1
ЕГ на прикінцевому етапі	4	4	15	15	53	54	26	27
КГ на констатувальному етапі	13	53	9	38	2	9	0	0
КГ на прикінцевому етапі	11	45	8	35	4	17	1	3

В результаті проведення дослідно-експериментальної роботи формування мобільності офіцерів ЗСУ шляхом реалізації педагогічної технології, під час якої було створено відповідні педагогічні умови, середній рівень сформованої мобільності у курсантів на прикінцевому етапі на 83,11% був більшим ніж на початковому.

Висновки з даного дослідження. Аналіз експериментальних даних підтверджує правомірність висунутої нами гіпотези дослідження, а саме: формування професійної мобільності офіцерів Збройних сил України у вищих військових навчальних закладах відбуватиметься більш продуктивно, якщо реалізувати педагогічну

технологію формування означеної мобільності, яка передбачає визначені педагогічні умови.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі ми вбачаємо у впровадженні розробленої нами педагогічної технології формування професійної мобільності офіцерів Збройних сил України у процес військово-професійної підготовки військових навчальних закладів різних рівнів акредитації; врахування необхідних вимог, які висуваються інноваційним характером розвитку освіти та змінами, що викликані розвитком суспільства, — інформатизацією процесу навчання, вимогами щодо досконалого володіння офіцерами іноземними мовами, сформованої на високому рівні професійної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стратегічний оборонний бюлетень України на період до 2015 року (Біла книга України). – К., - 2004.
2. СЭС / Гл. ред. А.М. Прохоров. – 3-е изд. – М.: Сов. энцикл., 1984. – 1600 с.
3. Богданова І.М. Технології в освіті: теоретико-методологічний аспект: Монографія. - Одеса: "ТЕС", 1999. - 146 с.

4. Лернер И.Я. Процесс обучения и его закономерности. - К., 1988. - 96 с.

5. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. — К.: АПН, 2002. – 136 с.

Подано до редакції 16.01.06

РЕЗЮМЕ

В статті освітлені питання змісту педагогічної технології формування професійної мобільності офіцерів

Вооруженных Сил Украины в процессе обучения в ВВУО и результаты ее внедрения.

SUMMARY

The article deals with some issues on the contents of pedagogical technology of forming professional mobility

of future officers of the Armed Forces of Ukraine and the results of its introduction in educational process.